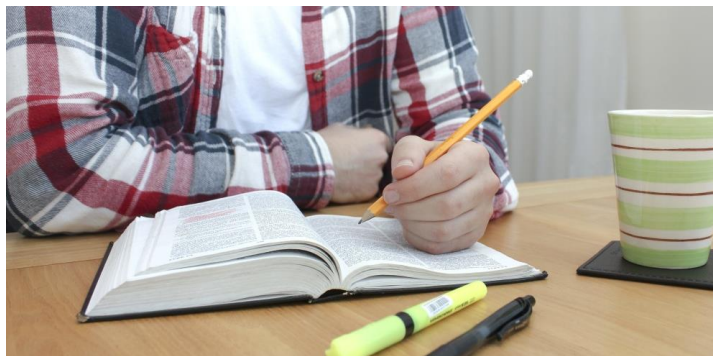

Iskola kezdés problémái, tanulási nehézségek

Készítette: Kertészné Locsmáncsi Mónika

Homokszentgyörgy, 2018-08-01.

Az iskolakezdés problémái, tanulási nehézségek

A gyermekek számára a legfontosabb kapcsolati rendszer a család. Viselkedésüket, szokásrendszerüket a körülöttük élő felnőttek alakítják. A családok szerkezete, összetétele sokféle, ugyanúgy szokásrendszerük, életmódjuk is eltérő. Abban azonban valamennyi kis közösség azonosnak tekinthető, hogy bennük élő gyermekeket alakítják, formálják. Hogy milyen lesz gyermekünk, az sokban függ tőlünk, felnőttektől. Attól, hogyan élünk, viselkedünk, mit várunk el tőlük.

Mikor a gyermek iskolába lép, általában megváltoznak a szülők vele kapcsolatos elvárásai. Nagy gond akkor tapasztalható, ha korábban nem követeltek tőle, nem voltak számára, előírt, betartandó szabályok. Az iskolás élettel hirtelen megnőtt elvárások veszélye abban rejlik, hogy rájön a gyermek arra, amióta iskolás, mindent másképpen kell tennie, másként viszonyulnak hozzá, sokat értékelik, bírálják, utasítják, ami korábban nem így működött. Arra a következésre jut, hogy mindennek az iskola az oka. Tehát negatív érzéseket kezd táplálni az iskola és a tanulás iránt.

Mire figyeljünk tehát, már az óvodáskorban?

Legyen gyermekeinknek napirendje! A napirend nem merev szabályrendszert jelent. A napirend lényege, hogy úgynevezett tájékozódási pontok vannak egy napon belül, ami biztonságérzetet nyújt. Pl.: étkezések, lefekvés időpontja, levegőzés, játék.

Az alvás, a pihenés jelentősége nagy.

Sajnos gyakori, hogy otthon a délutáni alvás kimarad és az esti lefekvés időpontja naponként változik. Ezért az óvoda próbálja a gyermekeket a délutáni alvásra szoktatni, mert az óvadás idegrendszerének kell a pihenés. Előfordul, hogy a televízió műsorához igazodik az otthoni alvás. Nagyon sok kisgyerek addig nézi, a Tv-t ameddig bírják. Ez azonban nagyon káros. Fantáziájuk este még „felpörög”, nehezíti az elalvásukat, nyugtalanul alszanak, így az éjszakai pihenés nem biztosítja a számukra a teljes regenerálódást. Reggel nehezen, rosszkedvűen ébrednek, délelőtt fáradtak, nagyobb a konfliktuslehetőségük, vagyis rossz napjuk lesz. Valódi pihenés csak zajtól, vibráló fénytől mentes helyiségben lehetséges. Próbáljunk meg nyugodt, békés, egymásra figyelő estét biztosítani. Az esti lefekvés körülményeivel a gyermek biztonságérzetét növeljük.

Az étkezések rendjére is érdemes odafigyelni. Sajnos sokan rendszertelenül étkeznek, s ami megint gyakori, hogy sok üdítőt, édességet fogyasztanak, emiatt hiába ülnek naponta megszokott időben a terített asztalhoz, nem táplálkoznak úgy, hogy szervezetük biológiai egyensúlyát biztosítani tudják.

Ha következetesek vagyunk, akkor a gyermek minden napban megtalálja a biztos pontokat, a napirend olyan szokássá válik, amely megkönnyíti az életét, és el tudja fogadni az iskola rendjét is.

Ha rendszerességet sikerül a szeretetet, odafigyelést, biztonságot nyújtó családban gyermekeinknek elfogadni és megszokni, akkor személyiségkárosodás nélkül tudnak majd alkalmazkodni az iskola által megkövetelt rendhez is.

Iskolaérettség, iskolaalkalmasság

Az iskolaérettség a testi, lelki és társas érettségi szint, amely lehetővé teszi a gyermek számára, hogy az iskolai környezetben sikeresen beilleszkedjen, és megfelelően fejlődjön.

Még az iskolaérett gyerekek is okozhatnak nehézségeket az iskolai követelmények, nemhogy az iskolára éretlenek. A gyermeki fejlődés nem egy lineáris vonal mentén halad, hanem vannak kitérők megtorpanások. Bizonyos képességek lassabban, mások gyorsabban fejlődnek. A tankötelezettség megkezdéséhez két feltételnek teljesülnie kell: az egyik a meghatározott életkor betöltése, a másik a szükséges fejlettségi/érettségi szint elérése. Mivel az érés egy folyamat ebből következik, hogy nem mindenkinek elég hozzá ugyanannyi idő, hanem vannak gyerekek, akik lassabban érnek és vannak, akik valamilyen akadályozottság miatt sohasem fogják elérni a norma szintet, ami miatt csak bizonyos speciális tanterv szerint haladva képes teljesíteni a követelményeket melynek szintje, a problémához van igazítva, a gyerek célirányos fejlesztésben is részesül.

Az iskolaalkalmasság kritériumai

Az iskolaérettség szempontjából vizsgált tulajdonságok, képességek, készségek három nagy csoportba oszthatók: **biológiai, pszichés és szociális** alkalmasság/érettség.

A **biológiai** oldal elsősorban a testi fejlettséget, egészségi állapotot vizsgálja, mely az orvos feladata. Ide tartozik a gyerek életkorának megfelelő testsúly, testmagasság, a mozgásszervek, az egyensúlyozás, az érzékszervek és az idegrendszer épségének megállapítása, és ezen felül még a finom-és nagymozgások összerendezettségének és a fizikai teherbíró képességének a vizsgálata. Egy hat éves korú gyerek átlagosan kb. 120 cm magas és kb. 20 kg súlyú, fogváltása elkezdődött és megtörtént az alakváltás a kisgyerekes testformából. Látása, hallása ép, összerendezetten mozog, keze-lába összhangban van egymással, megfelelő egyensúlyérzéssel rendelkezik, finommozgása kialakult.

A **pszichés** oldal a legszerteágazóbb terület. Fontos hogy a gyerek már várja az iskolát. Tudjon végrehajtani feladatokat, ne hagyja abba a felénél, ha nincs kedve folytatni. Alakuljon ki a feladattudata. Legyen képes a szabályokat betartani. Fogadja el, ha egy felnőtt irányítja. Ide tartozik a beszéd, az értelemi, az érzelmi-akarati élet fejlettsége és a munkaalkalmasság kérdése. A beszédhangok tisztasága és a beszéd tartalmi adekvátsága alapvető fontosságú az írás-olvasás tanulásához. Az életkornak megfelelő szóbeli kifejezőkészség, beszédértés és szókincs fontos feltételei a tanulásnak. A beszéd fejlettségéből következtethetünk a gondolkodás fejlettségére is. A megfelelő értelmi szintet megmutatják a környezet jelenségei iránti érdeklődés, a természeti és társadalmi környezetről lévő ismeretek, tapasztalatok, általános tájékozottság, a legalább 10-15 percig tartó aktív figyelem, koncentráció az adott feladatra, a megtartó emlékezet működtetése legalább hat elemig, a lényeglátás, a rész-egész viszony és összefüggések felismerése, tervezési készség, analitikus-szintetikusgondolkodás, utánzás minősége, kéz- és mozgásügyessége. Mindemellett fontos az érzelmi kiegyensúlyozottság és az, hogy legyen képes saját vágyainak a késleltetésére és a fegyelmezett viselkedésre. Munkaalkalmasságát pedig motiváltsága, feladattudata, feladattartása, monotónia és frusztráció tűrése, munkatempója, önálló és csoportos munkavégzése mutatja. Ha a gyermek nem tudja megemészteni, hogy veszít a társasjátékban, akkor inkább maradjon még az óvodában. Ez azért nagyon fontos, mert az iskolában nem sikerülhet minden első alkalommal, és nagyon fontos, hogy kudarc esetén is újra merjen próbálkozni. Ha gyermek kudarc élményekkel kezdi az iskolát, annak hosszú távú negatív következményei lehetnek. A tanulás mindig eredményesebb, ha siker élmények kísérik.

A pszichikailag fejlett gyermek jellemzői:

- Kiegyensúlyozott.
- Törekszik arra, hogy önálló legyen.
- Képes alkalmazkodni a felnőttekhez és a társaihoz egyaránt.
- Képes együttműködni másokkal.
- Van feladattudata, feladatokhoz kitartása.
- Igénye van a szabályokra azokhoz tud is alkalmazkodni.
- Önuralma kialakulóban van.

A **szociális érettséget** az alkalmazkodóképesség mutatja, amelyet megfigyeléssel állapít meg a vizsgáló személy. Az iskolában számtalan dologhoz kell alkalmazkodni, rengeteg a szabály. Ezért fontos, hogy a gyerekek legyen szabálytudata, igénye a beilleszkedésre és az együttműködésre, fogadja el a felnőtt irányítását, törekedjen a kiegyensúlyozottságra szereplési helyzetekben is. A gyerekeinknek ismerniük kell azokat a szabályokat, elvárásokat, amelyek a csoport életébe való beilleszkedést lehetővé teszik számunkra. Egy-egy csoport normarendszerét a társadalom elvárásai szabályozzák. Az iskola is társadalmi elvárásokat közvetít. Gyermekünk meg akarja felelni a felnőttek elvárásainak. Azt azonban tudniuk kell pontosan, mik az elvárásaink. A család az elvárások konkrét megfogalmazásával nagymértékben segítheti a gyermek iskolára való felkészülését, hiszen így a számára biztonságot, védelmet nyújtó környezetben, a családban találkozik elsőként azzal, hogy vannak vele szemben támasztott szabályok, amelyek betartása békés együttélést eredményez. A szabályok elfogadása, betartása okozza a legtöbb gondot az iskolába lépő gyermeknek amennyiben nem volt módja korábban megtapasztalni azt, hogy helyzettől, személyektől függően más-más szabályok lehetnek érvényesek. Ötéves korban az ép gyermek el tudja fogadni a szabályokat.

A szociálisan fejlett gyermek jellemzői:

- Be tud illeszkedni a közösségbe.
- A többi gyermek elfogadja, szereti.
- Az új tevékenységekben szívesen részt vesz.
- Alkalmazkodik a szabályokhoz.
- Magatartása kiegyensúlyozott.
- Az iskolával szemben érdeklődő, kíváncsi.

Az iskolaalkalmassághoz szükséges képességek, készségek

Fizikai adottságok

Azért van szükség bizonyos testsúly és testmagasság elérésére az iskolakezdéshez, mert az feltételezi a szükséges fizikai teherbírást, amire szüksége van egy első osztályosnak. A tejfogak leváltásának kezdete és az alakváltás is mutatója a testi fejlettségnek. A jó teljesítményhez szükséges még, hogy ép érzék- és mozgásszervekkel rendelkezzen a gyerek.

Testséma, laterális, téri tájékozódás

A testséma a saját testünkről alkotott képünk, valamint a testünk és környezetünk közötti viszony leképeződése az idegrendszerünkben. A tájékozódás tanulásakor először önmagunkból indulunk ki, melyhez alapvető fontosságú a saját testünk, testrészeink ismerete és a testünkön való tájékozódás. A különböző módokon (mozgás, látás, tapintás, távolság) megtapasztalt testélmények révén kapott visszajelzések belsővé válásával alakul ki testképünk. Ez az alapja a téri tájékozódás kialakulásának. Először mindig a gyerekhez viszonyítva gyakoroltassuk a téri irányokat, majd csak ezután induljunk el más tárgyaktól vagy személyektől. Ha a gyerek már jól tájékozódik a térben, akkor térhetünk át a síkban való tájékozódás gyakorlására. Az iskolakezdekéskor fontos a kialakult, stabil oldaldominancia is a zavartalan írás-olvasás tanulásához. A bizonytalanság nehézségeket okozhat, mint például visszafelé olvasást, tüköriírást, betű- vagy szótagcserét. A leoptimálisabb eset, ha a kéz-, láb-, szem- és füldominancia azonos test félre esik. A bizonytalanság esetén érdemes a jobb oldalt erősíteni, de ezzel is vigyázni kell, mert a balkezességről való átszoktatás sem jó, ez is kiválthat tanulási problémákat. Ha a szülő nem biztos a dolgot illetően, akkor a legjobb, ha szakemberhez, fejlesztőpedagógushoz fordul

Mozgás ügyessége

A különböző mozgásformák gyakorlása segíti a gyerekek idegrendszerének a fejlődését, fejleszti egyensúlyérzékelésüket, ezáltal mozgásuk összerendezetté válik, mely segíti térbeli tájékozódásuk és értelmi képességeik fejlődését is. A mozgás tehát éppolyan alapszükséglete a gyerekeknek, mint az evés vagy az alvás. Napi rendszerességgel ki kell elégíteni a gyerekek mozgásigényét mind a nagymozgás, mind a finommozgás területén, hogy képességeik megfelelően fejlődhessenek. A játszótér kimeríthetetlen lehetőségeket kínál a bújás, mászás, futás gyakorlására. A hintázás, biciklizés, rollerezés, ugrókötelezés jól stimulálja az egyensúlyozó szövetet. A különféle labdajátékok és a finommozgások pedig fejlesztik a szem-

kéz koordinációt. A gyerekek finommotoros képessége jól fejlődik a rajzolástól, gyurmázástól, gyöngyfűzéstől, papírtépéstől, vagy akár csak apróbb tárgyak rakosgatásától is. Rajzolásnál fontos a helyes ceruzafogás kialakítása (a hüvelyk- és a mutatóujj fogja a ceruzát, a középső ujj pedig alátámasztja). Fontos még a megvilágítás és a testtartás is, az hogy egyenes háttal üljön a gyerek, ne görnyedjen be. Ha rendszeresen túl közel hajol a papírhoz, akkor érdemes szemvizsgálatra vinni, hogy kiderüljön, van-e látásproblémája

Megfigyelőképesség

A gyerekek tanulásának egyik alapvető módszere az utánzás, melyhez először megfigyeli a környezetében lévő személyeket, jelenségeket, tárgyakat, majd megpróbálja reprodukálni a tevékenységet, a mozgást, a hangot, stb. Ehhez felhasználja figyelmi és emlékezeti funkcióit. Hagyjuk időnként egyedül, önállóan tevékenykedni, hogy megtapasztalja, egyedül is képes dolgokat megoldani, elfoglalni magát. Célunk a belső kontroll kialakítása, hogy a tevékenykedés iránti késztetés a gyerek saját, belülről fakadó akaratából induljon ki, ne pedig csak azért tegyen meg dolgokat, mert a szülő mondja. Biztatással, elismeréssel növeljük önbizalmát, hogy megfelelően fejlődjön pozitív önértékelése.

Beszéd, gondolkodás és általános ismeretek

Ha a gyermek még az óvodai középső csoportban is küzd beszédhibával, akkor mindenképpen fel kell keresni egy logopédus szakembert, hogy az iskolakezdésre a lehető legtisztább legyen a beszéde. Anyanyelvünk elsajátítása hosszú tanulási folyamat. A kisgyermek beszéde úgy fejlődik a leghatékonyabban, ha mintát kap a szülőtől és a környezetében élőtől. Fontos, hogy a szülő beszélgesse a gyerekekkel, meséljen neki. Egy iskolába lépő gyerekek tudnia kell néhány személyes adatokat önmagáról és bizonyos ismeretekkel tisztában kell lennie. Fontos, hogy a gyerek tudja a teljes nevét saját magának, szüleinek és testvéreinek, pontos lakcímét és életkorát, esetleg születési dátumát. Ismernie kell a napszakok és az évszakok nevét, tisztában kell lennie az azokhoz tartozó tipikus tevékenységekkel és a hozzájuk tartozó időjárás jellemzőivel. Tudnia kell a ruházkodási szokásokat a napszaknak és az évszaknak megfelelően. Tisztában kell lennie a „tegnap, ma, holnap” fogalmával és hogy „mi volt előbb, mi később” és jó, ha tudja a hét napjait is

Számolási készség, mennyiségfogalom

Az iskolába lépő gyerektől elvárható, hogy tízes számkörben tájékozódjon, de a minimum elvárás, hogy legalább a hatos számkörben tudjon, hiszen ilyenkor még az a klasszikus szabály érvényesíthető, hogy ahány éves a gyerek abban a számkörben kell tudnia tájékozódni, de ez nagyjából csak az iskolakezdésig érvényes.

Szociális érettség, munkaérettség

A gyerekek szociális érettségét nagyban befolyásolja érzelmi fejlettsége. Az iskolakezdés előtt álló gyerekek viselkedését, teljesítményét még nagyrészt érzelmei határozzák meg, de már elvárható tőlük, hogyha kell, késleltetni tudják érzelmi szükségleteik kielégítését, le tudjanak mondani pillanatnyi vágyaikról, érdekeikről. A megfelelő érzelmi fejlettséghez elengedhetetlen a szeretetteljes, biztonságot adó érzelmi légkör, melyet sokféleképpen közvetíthet a szülő gyermeke felé. Az iskoláskor elejére elvárható a gyerekektől, hogy szembe tudjanak nézni a kudarcokkal, ne veszítsék el rögtön a kedvüket, a játék vagy a feladat iránti érdeklődésüket, ha valami nem az ő elképzelésük szerint történik. Ebben az életkorban a gyerekek már figyelembe tudják venni mások szükségleteit, vágyait, kívánságait, általában motiváltak az együttműködésre, követik és betartják a szabályokat. Ahhoz, hogy a gyerek el tudjon igazodni az elvárások rengetegében, nagyon fontos, hogy mindig következetes legyen a felnőtt, pontosan határozza meg a szabályokat és követelje meg betartásukat, mutasson példát, kezelje rugalmasan a problémákat.

Befejező gondolatok:

Minden gyerek más. Fejlődésük üteme, érdeklődésük irányultsága eltérő. Természetes az is, ha némelyikük egy-egy területen kimagasló, esetleg másban lemarad. Ha el tudjuk fogadni azt, hogy minden „hétköznapi” együttlét lelkük gyarapodásához, érzelmi életük gazdagodásához, értelmük fejlődéséhez vezet, őszinte kapcsolatot tudunk kialakítani csemetéinkkel, s ezáltal sokoldalúan nevelődhetnek az iskolára és az életre.

Felhasznált szakirodalom

Simonné Zachár Anna (2012) *Iskolába készülök- segítő ötletek szülőknek, Kaposvár*

Szülői tudástár (2016) *Iskolába készülök- Minden, amit az iskolára való felkészülésről tudni kell*

Aszalai Anett, Horváth Judit (2009) *Amit az óvónők észre kell venni*

Készítette: Kertészné Locsmánci Mónika

Homokszentgyörgy, 2018-08-01.